

بررسی نقش اقوام مرزنشین ایرانی در امنیت ملی

با تأکید بر استان کرمانشاه

عباس فرخی

چکیده:

این پژوهش به بررسی عوامل موثر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران می پردازد.

بدون تردید پرداختن به پدیده امنیت ملی در مجامع علمی از سوی صاحب نظران مفاهیم راهبردی از اهمیت والایی برخوردار می باشد. در یک واحد سیاسی هرگونه رشد و توسعه در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و نظامی زمانی تحقق می یابد که امنیت ملی پایدار و همه جانبه ای در آن برقرار باشد. در طول تاریخ پر فراز و نشیب کشور ایران همواره یکی از گروه هایی که به میزان قابل توجهی توانسته است در خط مقدم دفاع از استقلال و تمامیت ارضی کشور با متجاوزین در روزهای اولیه تهاجم مقابله نماید همانا اقوام مرزنشین بوده که در قالب بخشی از نیروی انسانی پویا در برابر تجاوز بیگانگان ایستادگی نموده اند.

محقق در این تحقیق می خواهد دریابد که به طور اصولی اقوام مرزنشین ایرانی که در حاشیه نوار مرزی مستقر می باشند تحت تأثیر چه عواملی از نظر سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و نظامی در امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران ایفاء نقش می نمایند و عوامل مؤثر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در امنیت ملی کدامند و چگونه می توان از این نیروی بالقوه در جهت تحکیم امنیت ملی بهره برداری نمود؟

واژگان کلیدی

اقوام مرزنشین، امنیت ملی، موقعیت ژئوپولتیکی، مناطق مرزی

مقدمه

امنیت ملی برای یک کشور به مفهوم وجود شرایطی است که آن را در مقابل تهدیدات داخلی، خارجی، حوادث طبیعی و غیرطبیعی، مفاسد و آفات اجتماعی محفوظ نگه می‌دارد.^۱ بدون تردید در یک واحد سیاسی هرگونه رشد و توسعه، زمانی محقق خواهد شد که امنیت ملی نیز وجود داشته باشد. این پیش‌زمینه محقق را برآن داشته تا با بهره‌گیری از فنون روش تحقیق علمی در علوم اجتماعی، نقش اقوام مرزنشین ایرانی را در امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران به بوته پژوهش بگذارد.

مساله قومیت از جمله مهمترین مسایل سیاسی - امنیتی فراروی کشورهای کثیرالقوم در سالهای پایانی قرن بیستم بوده و در قرن بیست و یکم نیز اهمیت خود را از دست نداده است. اکنون نه تنها کشورهای در حال توسعه، بلکه اغلب واحدهای سیاسی با ویژگی‌های دموکراسی و صنعت پیشرفته، همچون بیشتر کشورهای اروپایی، کانادا و حتی روسیه فعلی پدیده قومیت را به عنوان یک نیروی بالقوه راهبردی در نظر می‌گیرند. جمهوری اسلامی ایران نیز از جمله کشورهای کثیرالقوم بوده که با داشتن قومیت‌هایی همچون: فارس، ترک، عرب، لر، کرد، ترکمن و ... می‌بایست متوجه تدوین راهبردهای کلان در خصوص چگونگی بهره‌برداری صحیح از این نیروی انسانی بالقوه باشد.

طرح و تعریف مساله

همانطور که در مقدمه اشاراتی هرچند مختصر به جایگاه ویژه اقوام شد، به دلیل آنکه نحوه گسترش و استقرار سرزمینی اقوام مرزنشین به گونه‌ای است که اولاً: زمینه مناسب

جهت برقراری ارتباط با عوامل خارجی در کشورهای همسایه در این دسته از اقوام به مراتب بیشتر از سایر هموطنان فراهم می باشد.

ثانیاً: هرگونه تهدید خارجی که بخواهد به شکل خشن (به صورت یک جنگ تمام عیار) خودنمایی کند، قطعاً بایستی از سد اقوام و قبایل مرزنشین عبور کند لذا وجود اختلاف فاحش در خصوص سطح بهره مندی اقوام مرزنشین که در حاشیه نوار مرزی مستقر می باشند از نظر امکانات رفاهی و خدماتی جامعه از قبیل: تعداد پزشک عمومی و یا متخصص، مراکز فرهنگی، سطح تحصیلات متوسطه و یا دانشگاهی و دیگر امکانات خدماتی و رفاهی مشابه که به نوعی نیازمندیهای اقوام مرزنشین را برطرف نماید با میزان بهره مندی ساکنین شهرهای مرکزی کشور در موارد مشابه از یک سو و نوع رفتار دولتمردان در طول پنجاه سال گذشته اعم از سالهای قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و یا بعد از آن با اقوام مرزنشین خصوصاً رؤسای طوایف از سوی دیگر و موارد متعدد دیگری هم چون فقدان زمینه مناسب اشتغال در مناطق مرزی، همه و همه محقق را بیشتر از قبل به این مساله علاقه مند نموده که دریابد به طور اصولی اقوام مرزنشین در طی چند دهه اخیر و به خصوص در حال حاضر چه نقشی در امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران داشته و چه عوامل یا متغیرهایی در نقش آفرینی این دسته از اقوام بر امنیت ملی مؤثر است؟

امنیت ملی و مؤلفه‌های آن

برای تعریف مفهومی امنیت ملی ابتدا بایستی واژه امنیت تعریف شود. سپس مفهوم امنیت ملی بیان گردد. امنیت در لغت به معنی ایمن بودن، ایمن شدن، در امان بودن و بی

بیمی است.^۱ امنیت ملی از مؤلفه‌های متعددی برخوردار است که از جمله مهمترین آنها می‌توان به امنیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و نظامی، اشاره نمود. هرگاه هر یک از مؤلفه‌های یادشده را خطری تهدید نماید در واقع آن خطر، امنیت ملی را تهدید نموده است. زیرا امنیت ملی کلیتی است غیرقابل تفکیک. نیل به هر یک از ابعاد امنیت ملی در یک کشور مستلزم انجام سیاستگذاری، طرح ریزی، برنامه‌ریزی اصولی، منطقی و اجرای دقیق اقدامات گسترده و همه جانبه‌ای است که تشریح کامل آن از حوصله این مقاله خارج است اما شناسایی متغیرهایی که توانایی آنها دارند تا بر ابعاد مختلف امنیت ملی تأثیرگذار باشند قطعاً از جمله عواملی هستند که می‌توانند در معرفی امنیت ملی و یا مؤلفه‌های آن مؤثر باشند، نیلماً برخی از این متغیرهای تأثیرگذار بر امنیت ملی به طور اجمال ارائه می‌گردد.^۲

□ مهمترین عواملی که در بروز تنگناها و ناامنی‌های سیاسی جامعه برای یک کشور تأثیرگذار می‌باشند عبارتند از:

- عدم برخورداری دولت از تنوع و انعطاف لازم در ساختار حکومتی
- عدم توانایی دولت در عبور موفقیت‌آمیز از بحرانهای مختلف از جمله بحرانهای مشارکت، حاکمیت، استقلال سیاسی، ثبات سیاسی، یکپارچگی و هویت.
- عدم برخورداری دولت از قدرت مؤثر و مقبول و همچنین ناتوانی آن در انجام اقدامات لازم در زمینه‌های توزیع منطقی قدرت، تقلیل شکاف بین سیاستهای اعلام شده و سیاستهای اعمال شده.

۱ - معین، محمد، فرهنگ فارسی (جلد اول)، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۱، ص ۲۵۴

۲ - تهامی، سید مجتبی. امنیت ملی دکرترین و سیاستهای دفاعی و امنیتی. جلد اول، چاپ دوم. چاپخانه دانشگاه عالی

- آلودگی سیستم‌های اداری به فساد مالی و اداری
- عدم توانایی دولت در توسعه آگاهی‌های سیاسی مردم، ملت‌سازی و ایجاد وفاق ملی در حدی که افراد جامعه بتوانند صرف نظر از تفاوت‌های گویشی، عقیدتی، قومی و نژادی مصالح ملی و کلی کشور را بر مصالح فردی، گروهی، قومی و نژادی خود مقدم بدانند.
- عدم انعطاف‌پذیری نظام سیاسی کشور در مقابل شرایط متغیر داخلی و

بین‌المللی

- عدم وجود رهبری قوی در جامعه
- ضعف اعتبار جهانی و دیپلماسی پویا در صحنه سیاست بین‌المللی
- مهمترین عواملی که در بروز تنگناها و ناامنی‌های اقتصادی جامعه برای یک کشور تأثیرگذار می‌باشند عبارتند از:
 - وابستگی اقتصادی به بیگانگان
 - بدهی‌های خارجی
 - کسری موازنه تجاری
 - کسری موازنه پرداختها بین حسابهای بستانکار و حسابهای بدهکار کشور
 - پائین بودن سطح تولید ناخالص ملی
 - بالا بودن نرخ تورم
 - پائین بودن درآمد سرانه
 - توزیع نامناسب ثروت در جامعه
 - پائین بودن بهره‌وری نیروی کار
 - استفاده از ابزار سنتی تولید

- پائین بودن بهره‌وری سرمایه‌گذاری
- بالابودن نرخ بیکاری در کشور
- بحران فزاینده ناشی از رشد بالای جمعیت.

□ مهمترین عواملی که در بروز تنگناها و ناامنی‌های اجتماعی - فرهنگی جامعه برای یک کشور تأثیرگذار می‌باشند عبارتند از:

- فقدان عدالت اجتماعی
- ناکارآمد بودن تأمین اجتماعی
- ضعف تسهیلات آموزشی و تحقیقاتی
- عدم انطباق فعالیتهای آموزشی و پژوهشی با زمان و نیاز جامعه
- عدم توجه به ترویج مؤلفه‌های فرهنگ ملی
- عدم توجه لازم به حفظ و نگهداری میراث فرهنگی کشور
- وجود اختلافات قومی، نژادی، دینی و مذهبی
- بی‌احترامی به حقوق فردی و گروهی
- عدم توجه به آزادی‌های اساسی در جامعه به گونه‌ای که امنیت جانی، مالی، حیثیتی، آزادی بیان، آزادی عقیده و آزادی قلم در چارچوب قوانین کشور مورد بی‌توجهی قرار بگیرد.

□ مهمترین عواملی که در بروز تنگناها و ناامنی‌های نظامی جامعه برای یک کشور تأثیرگذار می‌باشند عبارتند از:

- ضعف قدرت نظامی کشور در داشتن قابلیت‌های لازم جهت دفع تهدیدات

- عدم تناسب لازم و منطقی بین نحوه گسترش نیروهای نظامی با وسعت خاک و طول مرزها

- عدم برخورداری نیروهای مسلح کشور از پشتوانه مردمی

- ضعف جایگاه اجتماعی کارکنان نیروهای مسلح

- پائین بودن سطح معیشت خانواده کارکنان نظامی به علت ناکافی بودن درآمد

سرانه خانواده‌های نظامی

- دخالت قدرت نظامی در بازیهای سیاسی

با توجه به عواملی که می‌تواند امنیت ملی را از ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و نظامی تضعیف نماید و در بالا به آن اشاره شده است به نظر می‌رسد عوامل زیرین از جمله عواملی هستند که امکان تاثیر گذاری آنها از سوی اقوام ایرانی خاصه اقوام مرزنشین بر امنیت ملی متصور می‌باشد.

□ از جمله مهمترین عواملی که ممکن است از سوی اقوام مرزنشین ایرانی امنیت ملی را از نظر سیاسی متاثر نمایند عبارتند از :

- عدم توانایی دولت در عبور موفقیت آمیز از بحران‌های مختلف از جمله بحرانهای مشارکت، حاکمیت، استقلال سیاسی، ثبات سیاسی، یکپارچگی و هویت. (فقدان اقتدار دولت مرکزی).

- عدم توانایی دولت در توسعه آگاهی‌های سیاسی مردم، ملت‌سازی و ایجاد وفاق ملی در حدی که افراد جامعه صرف نظر از تفاوت‌های گویشی، عقیدتی، قومی و نژادی مصالح ملی و کلی کشور را بر مصالح فردی، گروهی، قومی و نژادی خود مقدم بدانند.

- عدم وجود رهبری قوی در جامعه

- ضعف اعتبار جهانی و دیپلماسی پویا در صحنه سیاست بین الملل
- عدم برخورداری دولت از قدرت موثر و مقبول و همچنین ناتوانی آن در انجام اقدامات لازم در زمینه توزیع منطقی قدرت، تقلیل شکاف بین سیاستهای اعلام شده و سیاست های اعمال شده (بحران قدرت دولت مرکزی)
- از جمله مهمترین عواملی که ممکن است از سوی اقوام مرزنشین ایرانی امنیت ملی را از نظر اقتصادی متاثر نماید عبارتند از :

- توزیع نامناسب ثروت در جامعه
- پایین بودن درآمد سرانه (سطح معیشت خانوارهای مرزنشین)
- استفاده از ابزار سنتی تولید
- بالا بودن نرخ بیکاری در کشور
- بحران فزاینده ناشی از رشد بالای جمعیت
- ترویج فعالیت مرزنشینان در امر قاچاق کالا و مواد مخدر
- از جمله مهمترین عواملی که ممکن است از سوی اقوام مرزنشین امنیت ملی را از نظر اجتماعی - فرهنگی متاثر نمایند عبارتند از:

- فقدان عدالت اجتماعی
- بی توجهی به رفاه عمومی
- بی توجهی به ترویج مولفه های فرهنگ ملی
- وجود اختلاف قومی ، نژادی ، دینی و مذهبی
- عدم توجه به آزادی های سیاسی در جامعه به گونه ای که امنیت جانی، مالی، حیثیتی، آزادی بیان، آزادی عقیده و آزادی قلم در چارچوب قوانین کشور با خطر مواجه شود.

□ از جمله مهمترین عواملی که ممکن است از سوی اقوام مرزنشین ایرانی امنیت ملی را از نظر نظامی متاثر نمایند عبارتند از :

- میزان برخورداری نیروهای مسلح از پشتوانه مردمی
- میزان مشارکت اقوام در تامین نیروی انسانی جهت انجام خدمت دوره ضرورت در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
- میزان تمایل مرز نشینان در مقابله با تجاوز بیگانگان
- نوع ارتباط اقوام مرزنشین با قوم مشابه در آن سوی مرزها

اهمیت و ضرورت تحقیق

از آنجا که به لحاظ تعدد اقوام در کشور جمهوری اسلامی ایران اعم از فارس، ترک، عرب، ترکمن، کرد، لر، بلوچ و ... همچنین با توجه به مناطق اسکان و موقعیت جغرافیایی آنان که اکثریت آنان حداقل از یک سمت در مجاورت مرزهای سیاسی و در همسایگی کشورهای بیگانه قرار دارند می توان به اهمیت نقش اقوام مرزنشین در امنیت ملی پی برد و از آنجا که این تحقیق سعی دارد تا عوامل موثر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین را در امنیت ملی بررسی نماید پس اگر بتوان امنیت ملی را به عنوان یک متغیر وابسته در نظر گرفت آنگاه می توان به اهمیت و ضرورت این پژوهش پی برد.

اهداف تحقیق

اهداف تحقیق به شرح زیر تبیین می گردد:

الف) تعیین عوامل موثر در نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در امنیت ملی

جمهوری اسلامی ایران.

- ب) پی بردن به آن دسته از عواملی که موجبات شدت یا کاهش نقش مرزنشینان در امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران (اعم از نقش مثبت یا منفی) را فراهم می آورند.
- ج) ارائه پیشنهادهای راهبردی برای افزایش مشارکت متقابل جمعیت قابل توجه مرزنشین در راستای تحقق اهداف امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران.

سوال اصلی تحقیق

چه عواملی زمینه ساز نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در امنیت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران می باشند؟

دیگر سوالات تحقیق

- الف) آیا دولت مرکزی بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر است؟
- ب) آیا نظام بین الملل بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر است؟
- ج) آیا نخبگان محلی بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر هستند؟
- د) آیا موقعیت ژئوپولتیکی اقوام مرزنشین بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر است؟

فرضیه ها و روش تحقیق

فرضیه اهم

دولت مرکزی، نظام بین الملل، نخبگان محلی و موقعیت ژئوپولتیکی زیستگاه اقوام مرزنشین ایرانی بر میزان نقش آفرینی اقوام مذکور در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر هستند.

سایر فرضیات

الف) دولت مرکزی بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر است.

ب) نظام بین الملل بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر است.

ج) نخبگان محلی بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در ابعاد چهار گانه امنیت ملی موثر هستند.

د) موقعیت ژئوپولتیکی زیستگاه اقوام مرزنشین ایرانی بر میزان نقش آفرینی اقوام مذکور در ابعاد چهارگانه امنیت ملی مؤثر است.

فرآیند تحقیق (روش تحقیق یا متدولوژی تحقیق)

در این پژوهش جهت آزمون فرضیه های تدوین شده، محقق علاوه بر مصاحبه با افراد صاحب نظر با تهیه یک پرسشنامه ۴۸ سوالی و اجرای آن در هر دو جامعه آماری ۱ و ۲ پس از جمع آوری داده ها و انجام اقدامات آماری نتایج به دست آمده را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

در جدول شماره ۱ متدولوژی تحقیق به صورت فشرده ارائه شده و در جدول شماره ۲ نیز فهرست عناوین اعضای جامعه آماری شماره ۲ ارائه گردیده است.

جدول شماره ۱: خلاصه روش تحقیق

شرح	مولفه ها
کاربردی	نوع تحقیق
توصیفی - همبستگی	روش انجام تحقیق
جامعه آماری شماره ۱: همه اعضای اقوام مرزنشین که در شهرستان های مرزی استان کرمانشاه زندگی می کنند و حداقل دارای مدرک تحصیلی لیسانس هستند. جامعه آماری شماره ۲: همه شخصیت های سیاسی ، اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی و نظامی استان کرمانشاه (به شرح جدول شماره ۲)	جامعه آماری
استان کرمانشاه	محیط پژوهش
۱۶۲ نفر حجم جامعه نمونه شماره ۳۲۰۱ نفر از مسولین سیاسی اجتماعی فرهنگی و نظامی استان کرمانشاه	جامعه نمونه
تصادفی ساده	روش نمونه گیری
مصاحبه با افراد صاحب نظر، مطالعه اسنادی، پرسشنامه و تحقیق میدانی - تهیه فیلم و عکس از نحوه زندگی مرزنشینان	روش های گرد آوری اطلاعات
روش کمی با بهره گیری از آمار توصیفی و استنباطی به کمک نرم افزار SPSS	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

جدول شماره ۲: فهرست عناوین اعضا، جامعه آماری شماره ۲

ردیف	عنوان	ملاحظات
۱	استاندار	
۲	معاون سیاسی استاندار	
۳	معاون امنیتی استاندار	
۴	مشاور انتظامی استاندار	
۵	امام جمعه شهرستانهای مرزی استان	
۶	رئیس دانشگاه علوم پزشکی استان	
۷	رئیس دانشگاه رازی استان	
۸	معاون پژوهشی دانشگاه رازی	
۹	معاون دانشجویی دانشگاه رازی	
۱۰	رئیس اداره کل آموزش و پرورش استان	
۱۱	مدرس دانشگاه	
۱۲	ارشد نظامی ارتش جمهوری اسلامی ایران در سطح استان	
۱۳	فرمانده لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه	
۱۴	ارشد نظامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در سطح استان	
۱۵	فرمانده انتظامی منطقه کرمانشان	
۱۶	مدیر کل اداره اطلاعات استان	
۱۷	امام جمعه اهل تسنن	
۱۸	فرمانداران شهرستان های مرزی استان	
۱۹	مدیرکل اداره امور عشایری استان	
۲۰	مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان	
۲۱	تنی از شخصیت های نظامی صاحب نظر در سطح استان	
۲۲	تنی از شخصیت های انتظامی صاحب نظر در سطح استان	

تجزیه و تحلیل داده ها

در پرسشنامه تهیه شده برای این پژوهش تعداد ۵ سوال مربوط به ویژگی های عمومی پاسخ دهندگان اعلام گردیده که هر پاسخ دهنده مطالبی را در خصوص میزان تحصیلات - جنسیت - شغل - سن و عضویت در جامعه اقوام مرزنشین استان بیان نماید.

در این باره مطالب ذیل قابل توجه می باشد:

الف) میزان تحصیلات پاسخ دهندگان به پرسشنامه:

بیشتر پاسخ دهندگان به پرسشنامه را کسانی تشکیل می دهند که دارای مدرک کارشناسی بوده و این تعداد معادل ۶۷،۹ درصد کل پاسخ دهندگان می باشد. ضمناً رتبه دوم در بین پاسخ دهندگان از نظر میزان تحصیلات به کسانی تعلق دارد که دارای مدرک کارشناسی ارشد بوده و کمترین درصد پاسخ دهندگان از نظر میزان تحصیلات به کسانی تعلق دارد که دارای تحصیلات حوزوی بوده و مقدار آن ۲/۵٪ کل پاسخ دهندگان می باشد.

ب) نوع جنسیت پاسخ دهندگان به پرسشنامه

اکثر پاسخ دهندگان را مردان با ۷۵/۲ درصد به خود اختصاص داده و ۱۹/۸ درصد از پاسخ دهندگان زنان می باشند که می توان ادعا نمود در جمع آوری داده ها توجه مناسبی به نظرات زنان جامعه مرزنشین صورت گرفته است. ضمناً ۴/۹ درصد از پاسخ دهندگان بنا بدلیل نامعلوم از ذکر جنسیت خوداری نموده اند.

ج) نوع شغل پاسخ دهندگان به پرسشنامه

در این پژوهش از انواع مشاغل جهت اخذ نظرات پاسخ دهندگان به پرسشنامه استفاده شده که بیشترین آنان را دبیران و آموزگاران شهرستانهای مرزی به خود اختصاص داده و ما بقی مشاغلی همچون کارمند دولت - نظامی - دانشجو - بازنشسته و پزشک بوده که

چنین ترکیبی می تواند بخش قابل توجهی از پراکندگی مشاغل پاسخ دهندگان را تأمین نماید. ضمناً ۴ نفر از پاسخ دهندگان بیکار بوده و ۱۸ نفر از پاسخ دهندگان از زکمر شغل خود اجتناب نموده اند.

میزان سن پاسخ دهندگان به پرسشنامه

با توجه به اینکه کمترین سن پاسخ دهندگان ۲۳ سال و بیشترین آن ۵۰ سال می باشد. لذا طبقات سنی پاسخ دهندگان به طبقات ۲۳ الی ۲۶ و ۲۷ الی ۴۹ و ۵۰ سال به بالا تقسیم شده است که بیشترین پاسخ دهندگان را سنین ۲۳ الی ۲۶ (۶۱/۷ درصد) به خود اختصاص داده اند.

عضویت پاسخ دهندگان در جامعه اقوام مرزنشین استان کرمانشاه

برابر داده های حاصله از ۱۶۲ نفر پاسخ دهنده به پرسشنامه بیش از ۷۰ درصد آنان خود را عضو جامعه اقوام مرزنشین استان معرفی نموده و ۲۳/۵ درصد نیز اعلام داشته اند که عضو جامعه اقوام مرزنشین نبوده ولی به مدت زیادی در مناطق مرزی زندگی کرده و در ارتباط تنگاتنگ با مرزنشینان استان می باشند. ضمناً تعداد ۵/۶ درصد از پاسخ دهندگان از پاسخ به این سوال خودداری نموده اند.

ضمناً برای پاسخ به سؤالی پژوهش از دو روش آماری توصیف و تحلیل داده ها استفاده شده است که جداول هر کدام در ذیل آورده شده است. برای آزمون فرضیه های آماری در این پژوهش از آزمونهای آماری موسوم به آنالیز واریانس یک راهه؛ آنالیز واریانس دو راهه و آزمون t مستقل استفاده شده است.

نتیجه گیری و پیشنهادهما

جدول شماره ۷. نتایج حاصل از تحقیق

نوع تفاوت موجود	تفاوت معنی دار	مقدار میانگین	متغیرهای تاثیر گذار بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین به ترتیب میزان تاثیر	عنوان جامعه نمونه
نخبگان محلی با میانگین ۲.۷۶	وجود	۴.۳۰	الف) موقعیت ژئوپولتیکی	جامعه نمونه شماره ۱ شامل ۱۶۲ نفر از اعضای جامعه اقوام مرزنشین استان کرمانشاه
	دارد	۴.۱۰	ب دولت مرکزی	
		۴.۹۲	ج نظام بین المللی	
		۲.۷۶	د نخبگان محلی	
-----	وجود	۴.۳۷	الف) موقعیت ژئوپولتیکی	جامعه نمونه شماره ۲ شامل ۳۲ نفر از مسئولان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و نظامی استان کرمانشاه
	ندارد	۴.۳۴	ب دولت مرکزی	
		۴.۱۴	ج نظام بین المللی	
		۲.۹۹	د نخبگان محلی	

نتایج آزمون های انجام شده بیانگر مطالب زیر است

از دیدگاه اعضاء جامعه نمونه اقوام مرزنشین استان کرمانشاه (جامعه نمونه شماره ۱) هر چهار متغیر مستقل دولت مرکزی، نظام بین الملل، نخبگان محلی و موقعیت ژئوپولتیکی بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی مؤثرند لیکن از آنجا که میانگین متغیر دولت مرکزی ۴/۱۰، موقعیت ژئوپولتیکی ۴/۳۰؛ نظام بین الملل ۳/۹۲ و نخبگان محلی ۲/۷۶ می باشد به راحتی می توان دریافت که مقدار تأثیر متغیرهای دولت مرکزی، نظام بین الملل و موقعیت ژئوپولتیکی با یکدیگر تفاوت معنی دار نداشته، اما مقدار تأثیر متغیر نخبگان محلی با ۲ متغیر در پیش گفته شده دارای تفاوت معنی دار بوده و اثر آن کمتر از ۲ متغیر دیگر می باشد.

از دیدگاه مسئولین استانهای مرزی (جامعه نمونه شماره ۲) اعم از شخصیت های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و نظامی نیز چهار متغیر مستقل دولت مرکزی؛ نظام بین الملل؛ نخبگان محلی و موقعیت ژئوپولتیکی بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی مؤثرند. با بررسی میانگین متغیرهای ۴ گانه می توان دریافت دولت مرکزی با میانگین ۴/۳۴؛ نظام بین الملل با میانگین ۴/۱۴؛ نخبگان محلی با میانگین ۳/۹۹ و بالاخره موقعیت ژئوپولتیکی با میانگین ۴/۳۷ از نظر میزان تأثیر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی تأثیر یکسان داشته و تفاوت معنی دار در مقدار تأثیر آنان وجود ندارد.

دیگر یافته های پژوهش حاضر نشان دهنده آن است که بین نگرش اعضاء جامعه مرزنشینان و مسئولین استان کرمانشاه در خصوص میزان تأثیر چهار متغیر دولت مرکزی؛ نظام بین الملل؛ نخبگان محلی و موقعیت ژئوپولتیکی بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی تنها در یک مورد از متغیرهای ۴ گانه تفاوت معنا دار وجود دارد؛ بدین معنی که مسئولین استان کرمانشاه نسبت به اعضاء جامعه مرزنشینان استان، میزان تأثیر متغیر نخبگان محلی را در نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی بیشتر می دانند.

به بیان دیگر از دیدگاه هر دو جامعه نمونه مورد مطالعه ۱ و ۲ هر چهار متغیر مورد نظر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی مؤثرند منتهی جامعه نمونه بر گرفته شده از اعضاء اقوام مرزنشین که حد اقل دارای مدرک تحصیلی لیسانس می باشند میزان تأثیر ۳ متغیر دولت مرکزی؛ نظام بین الملل و موقعیت ژئوپولتیکی را یکسان دانسته و در مقدار آن تفاوت معنی دار قائل نیستند اما میزان تأثیر نخبگان محلی را کمتر از ۳ متغیر از پیش گفته شده می دانند و این در حالی است که مسئولین استان میزان تأثیر هر ۴ متغیر مورد نظر را یکسان ارزیابی نموده و در بین آنها تفاوت معنی دار قائل نیستند.

نظر به اینکه گروه‌های نمونه پژوهش منحصرأ از یک استان انتخاب شده و کمبودها و موانع موجود مانع اجرای پژوهش در مقیاس وسیع تر بوده است لذا نتایج پژوهش را به آسانی نمی توان به کل جامعه اقوام ایرانی تعمیم داد.

تردیدی نیست که متغیرهای زیادی نظیر: (طبقه اجتماعی، سطح تحصیلات؛ سطح درآمد؛ رفاه اجتماعی؛ نسبت جمعیت مرزنشینان به غیر مرزنشینان و غیره ...) بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی در امنیت ملی مؤثرند اما دشواری در کمی ساختن این متغیرها موجب شده که در پژوهش حاضر تنها تاثیر متغیرهای دولت مرکزی، نظام بین الملل، نخبگان محلی و موقعیت ژئوپولتیکی مورد مطالعه قرارگیرد.

پیشنهادهای

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق و بر اساس نظریه صاحب نظران امور قومیتی، پیشنهادهای زیرین با هدف بهره برداری هرچه بهتر از نیروی بالقوه اقوام مرزنشین در جهت تحکیم امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه می گردد.

• دولت مرکزی

از آنجا که نخستین یافته های پژوهش حاضر، مبین تاثیر متغیر دولت مرکزی (با میانگین ۴/۱۰ در میان ۴ متغیر مورد بحث) بر میزان نقش آفرینی اقوام مرزنشین می باشد از این رو لازم است جهت بهره برداری بهینه از نیروی بالقوه اقوام مرزنشین پیشنهادهایی اساسی مرتبط با متغیر دولت مرکزی ارائه گردد که این پیشنهادها عبارتند از:

۱- دولتمردان جمهوری اسلامی ایران اعم از مسئولین استانهای مرزی و دیگر دولتمردان حکومت مرکزی با اتخاذ سیاست های حمایتی همچون تخصیص بودجه و امکانات خدماتی مناسب به شهرستانهای مرزی، فراهم آوردن بهداشت لازم در بین مرزنشینان، ایجاد زمینه ادامه تحصیل جوانان مرزنشین و به دنبال آن اشتغال آنان در محدوده سرزمین مادری خود، در جهت تقویت همگرایی اقوام مرزنشین ایرانی با دولت مرکزی برآمده و زمینه پیشگیری از مهاجرت مرزنشینان را از سرزمین مادری به سمت شهرهای غیر مرزی و یا فعالیت در امر قاچاق کالا فراهم آورند.

۲- دولتمردان جمهوری اسلامی ایران به مناسبت های مختلف ضمن یادآوری رشادت های مرزنشینان در حفظ حدود و ثغور مرزهای جمهوری اسلامی ایران برای آحاد مردم (خصوصاً در سالهای پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی) شرایطی را فراهم آورده تا با ایجاد و یا تقویت تشکلهای (سازمانهای) نظامی قابل کنترل،

همچون نیروی مقاومت بسیج از سوی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و یا نیروی مردمی مرزبان توسط یگان مرزبانی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران شرایط حداکثر بهره برداری از قابلیت های بالقوه اقوام مرزنشین را در جهت تحکیم امنیت ملی در ابعاد سیاسی - نظامی فراهم آورند.

۳- توجه خاص دولتمردان جمهوری اسلامی ایران به ویژگی های فرهنگی اقوام مرزنشین و تقویت نکات مشترک ویژگی های فرهنگی اقوام مذکور با فرهنگ عامه مردم کشور جمهوری اسلامی ایران توسط اقداماتی از قبیل تشویق ، ترغیب و تخصیص بودجه در امر برگزاری مناسبت های ملی - مذهبی مشترک، همچون گرامی داشت جشن هایی مانند عید قربان - عید سعید فطر- جشن مبعث حضرت رسول اکرم (ص) - ایام گرامی داشت ولادت خاندان عصمت و طهارت - عید نوروز - گرامی داشت دهه فجر و سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی و ...

۴- ارائه یک چهره کارآمد و پویا از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران توسط مسئولین دولتی در اذهان آحاد جامعه اقوام مرزنشین به گونه ای که مرزنشینان با امیدواری بیشتر در جهت تقویت امنیت ملی ، با توسل به پشتیبانی دولت مردان جمهوری اسلامی ایران تلاش و کوشش نموده و تصور هرگونه رفتار مغایر با مبانی امنیت ملی را از ذهن خارج نمایند.

۵- پیش بینی سیاست های تنبّهی و تنبیهی مبتنی بر قوانین رسمی جمهوری اسلامی ایران از سوی دولتمردان نظام جمهوری اسلامی ایران در خصوص برخورد قاطع با هرگونه رفتار مغایر با مبانی امنیت ملی از سوی اقوام مرزنشین ، همانند سایر هموطنان غیر مرزنشین.

• نظام بین الملل

نظام بین الملل با میانگین ۳/۹۲ بر اساس نتایج پژوهش، یکی دیگر از متغیرهای چهار گانه تاثیر گذار بر نقش آفرینی اقوام در امنیت ملی محسوب می گردد. از این رو پیشنهاد زیر جهت بهره برداری موثر از اقوام مرزنشین ایرانی ارائه می گردد:

۶- توجه مسئولین سیاست خارجه جمهوری اسلامی ایران به آن دسته از فعالیتهای کشور های بیگانه (منطقه ای و فرا منطقه ای) در قالب میانجیگریهای بین الملل در مسائل قومی و قومیتی که می تواند زمینه تضعیف نقش مثبت اقوام مرزنشین را در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران فراهم آورد و اتخاذ عکس العمل مناسب در برابر خنثی سازی فعالیت های مذکور.

• نخبگان محلی

با توجه به اینکه متغیر نخبگان محلی از نظر مسئولین استان کرمانشاه (نمونه شماره ۲) در حد ۳ متغیر دیگر به عنوان یکی از عوامل تاثیر گذار بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین با میانگین ۳/۹۹ به شمار رفته ولی از نظر اعضای جامعه اقوام مرزنشین ایرانی (جامعه نمونه شماره ۱) این متغیر گرچه جزو عوامل تاثیر گذار بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در امنیت ملی محسوب می گردد اما در میزان تاثیر آن با ۳ متغیر دیگر با میانگین (۳/۷) تفاوت معنی دار وجود داشته، از این رو پیشنهاد های زیر در رابطه با نحوه بهره برداری بهینه از متغیر "نخبگان محلی" در راستای ایفای نقش مثبت اقوام مرزنشین ایرانی در تحکیم امنیت ملی ارائه می گردد:

۷- تلاش در جهت شناسایی شخصیت های سرشناس اقوام مرزنشین که در بین آحاد اقوام مذکور صاحب نفوذ بوده (شخصیت کاریزمایی یا فرهی) و مشارکت دادن

متوازن آنان در امور حکومتی به گونه ای که این مشارکت موجب اعتماد بیشتر جامعه اقوام مرزنشین نسبت به حکومت مرکزی گردد.

۸- برگزاری مناسبات مثبت بین مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران با سران اقوام مرزنشین با هدف تقویت سطح مشارکت مرزنشینان در جهت تامین نیازمندی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به نیروی انسانی در بخش وظیفه از سوی جامعه اقوام مرزنشین ایرانی و حضور در فعالیت های سیاسی همچون کاندیدایی عضویت در شورای شهر یا روستا و نمایندگی مجلس شورای اسلامی.

• موقعیت ژئوپولتیکی

موقعیت ژئوپولتیکی از نظر هر دو جامعه نمونه شماره (۱) و (۲) با بالاترین میانگین در بین چهار متغیر مورد نظر به ترتیب (۴/۳۰) و (۴/۲۷) بیشترین تاثیر را بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین ایرانی داشته و با توجه به میزان بالای طول مرزهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران و ویژگی های ژئوپولتیکی مرزهای شمالی - جنوبی - شرقی و غربی پیشنهاد زیر با هدف بهره برداری بیشتر از اقوام مرزنشین ایرانی در جهت تحکیم امنیت ملی با در نظر گرفتن موقعیت ژئوپولتیکی مناطق مرزی ارائه می گردد:

۹- در نظر گرفتن ویژگی های خاص موقعیت ژئوپولتیکی استانهای مرزی کشور جمهوری اسلامی ایران از سوی مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران در زمان اتخاذ سیاست های کلان و کلی نظام به نوعی که به مسائل اقوام، خاصه اقوام مرزنشین توجه ویژه مبذول داشته و همواره پدیده های جغرافیایی حاکم بر سرزمین اقوام مرزنشین را که زمینه ساز موقعیت ژئوپولتیکی آنان می باشد از نظر خود دور نگاه

نداشته و حتی الامکان تلاش نمایند تا سیاست های مذکور با ویژگی های ژئوپولیتیکی اقوام مرزنشین در تقابل یکدیگر قرار نگرفته، بلکه در تعامل با یکدیگر واقع شوند.

• سایر موارد

۱۰- ترتیبی اتخاذ گردد تا از سوی مسئولین وزارت کشور جمهوری اسلامی ایران توسط گروه مجربی که به وسیله وزارت خانه مذکور پشتیبانی می گردند پژوهش مشابه ای در مقیاس وسیع تر با مضمون متفاوت و طول زیادتر (از طریق توزیع پرسشنامه در سطح کلیه شهرستانهای استانهای مرزی) صورت پذیرفته تا نتایج آن مورد استفاده مسئولین استانهای مرزی و مقامات نظام جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد.

منابع

الف) فارسی

- ۱- احمدی، حمید. قومیت و قوم گرایی در ایران افسانه و واقعیت، تهران: نشرنی، (۱۳۷۹).
- ۲- دیویدمیسون، تی. قومیت و سیاست. ترجمه: واحد ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی. فصلنامه مطالعات راهبردی. پیش شماره اول. (بهار ۱۳۷۷).
- ۳- ایوبی، حجت اله. شکافهای قومی و خشونت در پیکارهای سیاسی، فصلنامه مطالعات راهبردی، پیش شماره اول، (بهار ۱۳۷۷)، صص ۳۶-۱۹.
- ۴- امیراحمدی، هوشنگ. قومیت و امنیت، فصلنامه مطالعات راهبردی، پیش شماره دوم.
- ۵- پورمرکی، کیوان. سازمان برنامه و بودجه، جلد ۲. نشر برقی. (۱۳۵۶).
- ۶- تهامی، سید مجتبی. امنیت ملی دکترین و سیاستهای دفاعی و امنیتی. جلد اول، چاپ دوم. چاپخانه دانشگاه عالی دفاع ملی. (اردیبهشت ماه ۱۳۷۶).
- ۷- حق پناه، جعفر. قومیت ها در ایران، راهبردها و راهکارها. (انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی وزارت فرهنگ و آموزش عالی ۱۳۷۸).
- ۸- حمید، طارمی، رساله دوره دکترا، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- ۹- رئوف سلیمی، تصوف در کردستان (تهران: ۱۳۵۴).
- ۱۰- رمضانزاده، عبد الله، فصلنامه مطالعات راهبردی، پیش شماره اول، (بهار ۱۳۷۷).
- ۱۱- سید امامی، کاووس. یکپارچگی ملی و رشد هویت های قومی، فصلنامه مطالعات راهبردی، پیش شماره اول، (بهار ۱۳۷۷).
- ۱۲- قیروزان ایلات و عشایر (مسائل ایران و خاورمیانه). (انتشارات آگاه. تهران تابستان ۱۳۶۲).
- ۱۳- طبیبی حشمتا...، کردستان (تهران: علمی، ۱۳۳۵).
- ۱۴- مرکز آمار ایران، کردستان درآینده آمار، (تهران، مرکز آمار، ۱۳۶۵)، همچنین: مرکز آمار ایران، سالنامه آماری کشور، ۱۳۶۸، (تهران، مرکز آمار، ۱۳۷۱).
- ۱۵- مشیرزاده، فریبرز. قانون اساسی، جلد اول. (۱۳۷۷).
- ۱۶- معین، محمد. فرهنگ فارسی (جلد اول)، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، (۱۳۷۱).
- ۱۷- ملکیمان لینا، بررسی جمعیت شناسی اقلیت های مذهبی در ایران، (تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۲)، ص

ب) لاتین

- 1- **Aghajanian, A.**, " *Ethnic inequality in Iran: An overview*," International journal of Middle East studies, no 12, 1983,p.212.
- 2- **Bulloch and Norris.** *No friends But the Mountains* and Javgués Pelkmans (eds)
- 3- **C.J.Edmunds,** " *kurds. Turks and Arabs*": Politics, Travel and Research in North – Eastern Iraq: 1919-1925 , (London: oxford up, 1957).
- 4- **Entessar,A.** " *kurish Ethnonationalism*.(1992), 49-81;
- 5- **Martin van Bruinessen,** " *The kurds between Iran and Iraq*," MERIP Report, 16(1986):14-27
- 6- **Edmund Ghareeb,** *The kurdish Question in Iraq*"; sa'ad jawad, Iraq and the kurdish question 1958-1970 , (London: Ithaca press, 1981); Edgar o" Bllance , *The Kurdish Revolt: 1961-67* , (London: Faber & Feber , 1973);
- 7- **Ghassemlou, A** " *kurdistan and the kurds* " , (London: Collet's , 1965), 14; sheri Laizer, *Into kurdistan:frontiers under fire*, (Lonon:Zed Press, 1991),1.
- 8- **Hassanpur,A** " *Nationalism and language in kurdistan*", 1919-1985.(Sanfransisco:Mellen Research university press, 1992),53.
- 9- **John E. morz** , *Beyond security : private perception' s among Arabs & Isreali^۱ wolfers* , op. cit (note 45) , p .150
- 10- **John R. perry,** karim khazand: *A history of Iran, 1747-1779*,(chicago Kendal,G " *The kurds underthe ottoman Empire*," in Gerard chaliand, ed., *people without A country*" The kurds and kurdistan, (Lonson: Zed Press , (1980).
- 11- **Michael H.H. louw;** *national security (peretoria : Iss - university of pretoria 1478* the quote is from the introductory note titled the purpose of the symposium .(1991)
- 12- **Omar,s,** " *Trends in the Dynamics of the geopolitical Environment of kurdistan After world war II* " , Kurdistan Times , 1.no.2 (summer 1992): 124-136.
- 13- **J.F.Bestor,** *the kurds of Iranian Baluchistan: A Regional Elite*, (MA thesis, MC- Gill University,1979).
- 14- **Lisa Anderson's** , *The state and transformation in tunisia and libya 1830-1980*(N.J: Princeton, 1986);
- 15- **Lois Beck,** " *Tribes and the state in Nineteenth and Twentieth- century Iran*," (1990).
- 16- **N.simko,** " *The Ethno Geographical Boundaries of the kurds and kurdistan* " , kurdistan times , 1.no.2 (summer 1992): 104-121.
- 17- **Margaret, k.** " *The children of the jinn: In search of the kurds and Their Country*",(New Yourk: seaview Books, 1980).
- 18- **Martin Marger** Ethnic policy , in : *Encyclopedia of government and politics*, (london : Routledge, 1992) ,pp.742.758
- 19- **Penelipe Hartland – Thunberg** ' *national economic security : interdependence and vulnerability* : in frans A.M. Althing von getisau,(1987)

- 20- **Philip C.Salzman**, "The tribes of Iran: Reflections on their past and future", in Charles J.Adams, ed., *Iranian Civilization and culture* (Montreal: Mc Gill university press,1973). 71-77.
- 21- **patricia crone**, "The tribe and the state," in J.A.Hall, ed., *States in History* .)(Oxford: Blackwell, 1986).
- 22- "Qassemli .A, *Interview by Halliday*" MERIP Reportes . . (1998)July-August, 1981):17.
- 23- **Rudi paul Lindner**, "What was a Nomad tribe?" , 689-711.(1991)
- 24- **Selig S.Harrison**, *In Afghanistan's shadow: Baluch Nationalism and Soviet Temptations*.(New York: Carnegie Endowment For International peace. 1981).9.
- 25- **Selig harrison**, *In Afghanistan's shadow*, 16-17.: Stanford.s. " *Iranian Relations with the ottoman Empire in the Eighteenth and Nineteenth centuries*." in the Cambridge History of Iran, vol.7.(1991).331.
- 26- **Tapper,M** "Anthropologists, Historians and Tribespeople." 63.59.Tapper.R. "the conflict of Tribe and state in Iran and Afghanistan.65. the University of chicago press, 1979). 229- 237